

Съфинансиран от програма
„Еразъм+“
на Европейския съюз

Подкрепата на младите фермери като част от Общата селскостопанска политика на ЕС

*доц. д-р Теодор Радев, доц. д-р Петър Борисов
Аграрен университет - Пловдив*

1. Въведение

Един от основните проблеми в българското земеделие е неблагоприятната възрастова структура на земеделските стопани. Относителният дял на хората в работоспособна възраст в селските райони (64,8%) е значително по-нисък в сравнение с градските райони (70,5%), а този на хората над 65-годишна възраст (21,4%) е по-висок, отколкото в градските (16,6%). Нивото на безработица на младите жители (15-29 години) в селските райони е над 30%, въпреки факта, че 52% в тази възрастова група е икономически неактивно. Основният проблем в селските райони е високото ниво на дългосрочната безработица, която е почти 3 пъти по-висока от тази в градските райони. Въпреки високите нива на безработица, за предприемачите в тези райони е изключително трудно намирането на квалифицирани работници. Основна причина за това е намаляване на качеството на работната сила в селските райони поради влошаване на образователната и възрастовата структура на населението.

Образователната структура на населението в селските райони е по-неблагоприятна както в сравнение с градските райони, така и със страната като цяло. Общият дял на населението със средно или висше образование (48,4%) е по-нисък от този за страната и значително отстъпва от средния дял за градските райони (72,4%). Най-нисък дял на посочените две групи е налице при селските общини в Североизточния район (39,9%), а най-висок - в Югозападния район (59,9%). В селските райони на Югоизточния регион делът на непосещаващите училище (2,9%) е най-високият за страната, а в Югозападния район - най-ниският (0,9%).

Местната икономика зависи в голяма степен от селското стопанство - около 50% от заетостта и доходите в селските райони имат за източник селскостопанската дейност.

Увеличаването на броя и дела на младите земеделски стопани е необходимо както за осигуряване на устойчиво развитие, така и за улесняване на структурните промени в земеделието. Общата селскостопанска политика на ЕС има за цел да подобри възрастовата структура на земеделците в посоката на намаляване на средната възраст на лицата – земеделски производители. Поради това на младите земеделски стопани се предоставя финансова помощ, която да ги подкрепи в плановете им за укрепване и разширяване на своята дейност.

2. Политика на подкрепа на младите земеделски производители

Младият земеделски стопанин се счита за такъв, когато установява за пръв път земеделско стопанство в качеството си на ръководител на това стопанство.

Под понятието „създаване на ръководител на земеделско стопанство“ се има предвид, лице, което е на не повече от 40 години, към момента на подаване на заявлението, което притежава съответните професионални умения и компетентности и покрива условията за допустимост и определение за създаване на стопанство.

Определение за създаване на стопанство: Създаването на стопанството е период, в който се отчитат следните събития: началото на създаването, период на кандидатстване за подпомагане по подмярката и край на създаването на стопанството. Събитията се определят както следва:

За начало на създаване на стопанство се има предвид едно от следните събития, което е настъпило първо:

- регистрация за първи път като земеделски стопанин по Закона за подпомагане на земеделските производители;
- започване на отглеждане на животни в собствен/нает животновъден обект;
- стопанисване на земя с цел производството на земеделска и животинска продукция;

Кандидатите могат да заявят подпомагане не по-късно от 18 месеца, считано от датата, на която е стартирало създаването на стопанството.

За край на създаване на стопанството се счита коректното изпълнение на бизнес плана и подаването на втора заявка за плащане.

Младите фермери получават безвъзмездна помощ, която се отпуска под формата на единична премия:

Първо плащане – изплащат се до 12 500 евро след одобрение на заявлението за подпомагане;

Второ плащане – изплаща се до 12 500 евро само при коректно изпълнение на бизнес плана.

Помощта ще се предоставя в съответствие с бизнес плана, представен от младия земеделски производител и разходите, които този бизнес план предвижда за всички необходими дейности специфични за стопанството в това число:

- Изграждане, придобиване, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество;
- Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, до пазарната цена на актива;
- Закупуване на земя;
- Създаване и/или презасаждане, и/или възстановяване на трайни насаждения.
- Оперативни разходи;
- Разходи за персонал;
- Общи разходи.

Бенефициенти са земеделски стопани – физически лица, еднолични търговци, ЕООД, които отговарят на следните критерии за допустимост:

- да са регистрирани като земеделски стопани по Закона за подпомагане на земеделските производители;
- икономическият размер на стопанството да е в границите между 8 000 и 16 000 СПО (СПО - стандартен производствен обем означава стойността на продукцията, която отговаря на средната стойност за даден район за всеки един земеделски продукт). Всяка земя, която се взема предвид при определяне на първоначалните минимални СПО да е с представен документ за собственост и/или договор за аренда/наем с минимален срок от 5 години;

- да са на възраст от 18 до 40 години към датата на подаване на молбата за подпомагане;
- да имат съответните професионални умения и познания, които да бъдат доказани: завършено средно образование в областта на селското стопанство или ветеринарната медицина, или средно икономическо образование със земеделска насоченост; и/или завършено висше образование в областта на селското стопанство или ветеринарната медицина, или висше икономическо образование със земеделска насоченост; и/или удостоверение за завършен курс от минимум 150 часа или свидетелство за професионална квалификация в областта на селското стопанство;
- тяхното стопанство да отговаря на определението за създаване на стопанство;
- са предложили бизнес план за развитие на дейностите в стопанството.

Подпомагането се предоставя за максимален срок от 5 години само при представен бизнес план. Плащането на последната вноска се извършва само при коректно изпълнение на бизнес плана.

В процесът на оценка проектите се класират и се дава приоритет на:

- Проекти, които се изпълняват от бенефициенти, които имат завършено средно и/или висше образование в областта на селското стопанство, ветеринарната медицина или икономическо образование със земеделска насоченост;
- Проекти, които се изпълняват в сектор „Животновъдство”
- Проекти, които се изпълняват в сектор „Плодове и зеленчуци”
- Проекти на млади фермери, чиито стопанства са в процес на преход към биологично производство или са преминали към биологично производство на земеделски продукти и храни по смисъла на Регламент на Съвета (ЕО) № 834/2007 от 28 юни 2007 г. относно биологичното производство и етикетването на биологични продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) 2092/91¹.
- Проекти на млади фермери, които създават заетост и нови работни места

Подпомагането на стартиращи млади земеделски стопани е една от добрите възможности за навлизане на млади хора в селското стопанство, като това се потвърждава и

---

¹ Виж: Официален вестник на ЕС, 20.7.2007 г., L 189/1, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0834&from=BG>

от първия прием по мярката за подкрепа на младите фермери от ПРСР 2014 – 2020 г., проведен през 2015 г., когато е отчетен над 2 пъти по-висок интерес от определения за приема бюджет.

Мярката „Създаване на стопанства на млади фермери” е една от мерките от ПРСР, по които е налице изпълнение на поставените цели за периода преди 2013 г.. През целия период на прилагане на мярката се наблюдава тенденция на засилен интерес от този тип подпомагане за млади земеделски производители, стартиращи своята селскостопанска дейност. Засиленият интерес по мярката налага през 2012 г. да бъде осигурен допълнителен финансов ресурс чрез пренасочване на средства от бюджета на други мерки от ПРСР.

Високият интерес по мярката за периода на нейното прилагане е показателен на база подадените заявления за подпомагане. По мярката за 2008-2015 г. са подадени 9 590 заявления за подпомагане с обща стойност на публичните разходи 304 млн. евро. Общият брой на одобрените договори е 5 829 договора, а общият размер на одобрената финансова помощ е 146 млн. евро. Въпреки високия процент на неодобрените заявления, като цяло по мярката се наблюдава изпълнение на заложените в ПРСР 2007 - 2013 индикатори.

От гледна точка на заявленията за подпомагане, по които е изплатена и заявка за второ плащане (3 534 – 65% от сключените договори) и общия размер на изплатената финансова помощ от 87 млн. евро, може да се направи прогноза, че до края на прилагане на мярката (включително плащания след 2015г.) същата ще постигне заложените цели на база завършени проекти.

Таблица 21 Проекти с плащане по мярката „Млад фермер“

вид селскостопанска дейност	брой одобрени за плащане заявления	%	публични разходи	
			(млн. евро)	
			ЕЗФРСР	Общо
полски култури	762	13	13,19	16,49
Градинарство	1956	34	31,57	39,46
Вина	89	2	1,49	1,87
трайни насаждения	1448	25	24,49	30,61
Мляко	239	4	3,4	4,25

пасящ добитък (без производство на мляко)	151	3	2,05	2,56
Свине	20	0	0,339	0,424
домашни птици	75	1	0,984	1,23
Смесени	424	7	7,14	8,93
Други	662	11	7,64	9,55
Общо	5808	100	92,29	115,37

Източник: Съставено от автора по данни на Министерството на земеделието

Преобладаващата част от одобрените проекти по мярката, по които има извършено плащане на финансова помощ са на млади фермери, чиято основна дейност е градинарство – 34%, следвани от стопанства отглеждащи трайни насаждения – 25% и такива отглеждащи полски култури – 13%.

За целия период на прилагане на мярката прави впечатление ниският относителен дял на животновъдните стопанства в одобрените проекти и липсата на интерес за започване на животновъдна дейност от страна на младите земеделски стопани. Животновъдните стопанства представляват едва 8% от одобрените проектните предложения. Ниският относителен дял на животновъдните стопанства в одобрените проекти по мярка 112 до голяма степен се определя от ниските изкупни цени на произвежданата продукция, по-високи законови изисквания при отглеждане на отделните групи животни и необходимост от по – големи инвестиционни разходи в стопанствата.

Тази тенденция за малък относителен дял на животновъдните стопанства се променя по подмярка 6.1 от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) 2014-2020, като в първият прием през 2015г. е отчетен относителен дял на този тип стопанства в размер на около 40% от всички подадени заявления.

Данните за заявленията за подпомагане със сключени договори и заявления, по които е извършено плащане показват, че делът на младите фермери жени е 42%, а на мъжете 58%. Тези данни, като цяло следват структурата на всички земеделски стопанства в страната, където отново преобладаващ е делът на мъжете земеделски стопани. Въпреки данните на база сключените договори и платени заявки за плащане, се наблюдава тенденция за значителен интерес при жените между 18-40 г., което от своя страна ще повиши броя на

заетите собственици и управители на земеделски стопанства от женски пол в селското стопанство.

3. Специфика на професионалната област

Младите земеделски стопани изпитват множество трудности при осъществяване на своята дейност. По-важните от тях са:

➤ Слабо влияние върху изкупната цена

Като основна слаба страна на земеделските стопанства се отчита тяхното слабо влияние върху изкупната цена на земеделската продукция. Малкият размер на производството в тези стопанства не позволява формирането на големи партиди качествена продукция, поради което се губи конкурентното предимство при обслужване на пазара. Като цяло маркетинговите функции не се изпълнява от стопанина и той изцяло делегира проблема с пласмента на продукцията на търговеца. Директните продажби на крайния потребител имат малък дял и не оказват значимо влияние върху доходите. Силно изразения индивидуализъм в продажбите е критичен фактор, възпиращ съвместния маркетинг, който е една от възможностите земеделските производители да имат по-голяма сила при договарянето на изкупните цени.

➤ Високи производствени разходи

Въпреки малките размери на стопанството, земеделските производители не успяват ефективно да планират и контролират своите разходи и да бъдат конкурентни в ценово отношение на пазара. Доставка на суровини се осъществяват на високи цени, тъй като количествата са малки, а и липсата на своевременна информация за ценовите тенденции не им позволява да оптимизират разходите си. Основни структуроопределящи разходи са: разходите за напояване, за посевен и посадъчен материал както и разходите за растително защитни препарати и торове. Високите разходи за напояване ограничават броя на поливките през сезона, което рефлектира върху продуктивността на земеделските култури. По-ниските средни добиви определят и по-висока себестойност на продукцията, което прави земеделския производител не конкурентен на пазара. Високите цени на РЗ препаратите и торовете определят нарастване на перото на оперативните разходи. Същевременно качеството на използваните препарати се оценява като ниско, което принуждава земеделските производители по-често да третират земеделските посеви за постигане на по-

добри производствени резултати. Земеделските производители изтъкват, че контрола не е ефективен върху дейността на доставчиците на ресурси. Поради малките размери на производството, те трудно договарят изгодни цени на ресурсите, които влагат в производството.

➤ Липса на желание за коопериране

Като цяло земеделските производители нямат желание за коопериране – 86% от анкетираните посочват, че не членуват в кооператив и нямат желание да го правят. Основна причина за това те изтъкват, че нямат доверие в тази организационна форма за правене на бизнес. Предпочитат да вземат индивидуални управленски решения като отговарят за тях със собственото си имущество.

➤ Липса на опит при кандидатстване по структурните фондове и неумение за работа с административни документи

Като цяло сред земеделските производители липсва опит в управлението на административните документи, съпътстващи тяхната дейност. Основни причини за това са: нежелание да усложняват управлението на стопанството; ниска информираност относно изискуемите административни документи; липса на време за администриране на документите; наличието на множество консултантски фирми, предоставящи тази услуга. Основен проблем в тази област се явяват: подготовката на проектните предложения за кандидатстване по мерките на ПРСР и последващото управление на проектната документация.

➤ Ниска степен на механизация на производството

Малкия размер на стопанството е факторът, който в най-голяма степен възпира инвестициите в закупуването на земеделска техника и прикачен инвентар. Въпреки разполагаемите средства по отделните мерки, ниската доходност от земеделска дейност и нежеланието на банковия сектор да кредитира земеделските производители възпрепятства инвестициите в тази област. Доходът е недостатъчен, за да обезпечи съфинансиране на такъв вид инвестиция в стопанството. Използването на изцяло собствени средства при осигуряването на оперативния капитал не дава възможност да се правят големи инвестиционни разходи. Земеделските производители посочват, че биха повишили механизацията на производството, ако могат да прогнозират пазарните цени на земеделската продукция.

➤ Недостатъчна обезпеченост с квалифицирана работна ръка

Земеделските производители определят като основен проблем намирането на квалифицирана сезонна работна ръка. Използва се основно собствен труд, което ограничава привличането на квалифициран персонал. Ниската доходност на дейността също има ограничителен характер. Малките земеделски стопанства не могат да удовлетворят необходимостта си от специалисти по управлението на финансите и риска.

Ниска кредитоспособност и недостатъчен оборотен капитал

Сезонността на производството определя неравномерни постъпления на парични приходи в земеделските стопанства. Това определя и тяхната слаба финансова стабилност през годината. Ниските нива на доходи и ниската стойност на дълготрайните активи, които могат да служат за обезпечение са основните причини земеделските производители трудно да получат кредит, който да обезпечи тяхната дейност. Друга причина за ниската кредитоспособност и забавянето на държавните плащания, които още по-трудно правят финансовото управление на стопанството. Земеделските стопани в тези условия обезпечават производството, като използват изцяло собствени средства. Основен източник на оборотен капитал в земеделските стопанства е натрупания доход от предходни години. Невъзможността да се привлича външен капитал в стопанството ограничава развитието му.

Недостатъчни умения за управление на риска

Земеделските производители не определят управлението на риска като първостепенна грижа при управлението на стопанството. Това е основната причина те да не развиват умения и да трупат опит в тази област. Въпреки, че малките земеделски стопанства функционират при по-високи нива на риск, техните стопани нямат желание да прилагат управление на риска. Причина за това са недоверието към застрахователните организации; високите разходи за застраховане, които не могат лесно да се покрият от оперативния капитал на стопанството, както и ниската информираност относно механизмите за управление на риска, и липсата на традиции на прилагането им.

➤ Слаба информираност за пазарните тенденции

Слабата информираност за пазарната конюнктура е основна причина за намаляване на способността на земеделските производители да отговорят бързо и адекватно на пазарните тенденции. влияят върху изкупните цени на земеделската продукция. Причини за тази слаба информираност са: не достатъчно време се заделя за пазарно проучване, поради

това, че земеделския производител влага повече усилия и време в оперативното управление на стопанството; не се правят инвестиции в събирането на пазарна информация; земеделския производител пласира основно продукцията си на местния пазар, който не отразява тенденциите на пазара на земеделски продукти в страната.

➤ Слаба инвестиционна активност

Инвестиционната активност на малките земеделски стопанства е слаба поради ограничения достъп до кредит; установената рутинна в управлението на стопанството, даваща сигурност в планиране на малкия обем производство; недостатъчният доход, който при тези условия се явява основен източник на финансиране на инвестиционните решения; допълнително усложняване на управлението на стопанството както и не осигурения пазар за допълнителната продукция, която се получава в резултат от направената инвестиция.

➤ Нестабилни пазарни цени

Пазарът на земеделски продукти се определя с висока динамичност на цените за относително кратък период от време. Това определя по-трудното управление на приходите от продажби на земеделска продукция. Основна причина за ниските доходи и нежеланието за увеличаване на размера на производството за малките земеделски стопанства са нестабилните пазарни цени.

➤ Нелоялна конкуренция

Като нелоялна конкуренция в отрасъла се определят следните практики: нерегламентиран внос на земеделска продукция с влошено качество и ниски пазарни цени; получаване на субсидии от „фиктивни” земеделски стопанства; продажби на земеделска продукция на нерегламентирани пазари; не се отчитат счетоводно разходите, както от страна на земеделските производители, така и от страна на техните доставчици на ресурси и клиенти (търговци на земеделска продукция). Всички тези практики правят реално работещите на пазара земеделски стопанства не конкурентни.

➤ Нарастване на цените на ресурсите

Цените на основните производствени ресурси се увеличават драстично през изминалите години. Структуроопределящи разходи за малките земеделски стопанства са разходите за напояване както и разходите за препарати и торове. Понижаването на тези разходи е ограничено поради малкия размер на производството не дава възможност на земеделските производители да договорят по-изгодни цени на тези ресурси. Честите

засушавания както и влошената напоителна инфраструктура определят и по-висока цена на водните ресурси използвани в земеделието. Тези фактори, поставят малките стопанства в условия на оцеляване и силна зависимост от природните бедствия.

➤ Глобално изменение на климата

Страната ни попада в зоната на засушаване и рискове, свързани с природни бедствия. Тенденцията на повишаване на глобалната температура ще доведе до промяна в специализацията на земеделските стопанства; до увеличаване на производствените разходи; до увеличаване на загубите на земеделска продукция и брака; до трудова миграция в свързани отрасли.

➤ Силна пазарна мощ на супермаркетите и дистрибуторите

По-голямата част от риска по производството на земеделски продукти се поема от земеделските производители, които за сметка на това получават най-малкия марж по веригата суровина краен продукт. Дистрибуторите на земеделска продукция се определят с по-силна пазарна мощ поради липсата на реална конкуренция в това звено по веригата на доставките. Неспособността на земеделските производители да окрупнят партидните продукция, която да пласират на пазара чрез коопериране ги поставя в неизгодни условия при воденето на търговски преговори.

➤ Недостатъчно развити елементи на системата за търговия със земеделски стоки (липсват фючърсни договори, аукциони и др.).

Недостъчно активно работеща е системата от земеделски тържища в страната. Не са разработени другите елементи на системата за търговия със земеделски стоки – фючърсни договори, аукциони и др., което затруднява продажбите на земеделска продукция, както и конкурирането на земеделските производители и търговци при сключването на сделки. Съществуват изградени земеделски тържища, които не функционират като такива и не облагодетелстват търговията със земеделска продукция.

➤ Неразвит пазар на кредит за нуждите на земеделието

Банковия сектор има ниска активност на пазара на кредити, нужни на земеделието. От друга страна малкото банки, които предлагат кредитен ресурс на земеделските производители искат високи банкови обезпечения на заемите и налагат високи лихви. Това ограничава инвестиционната активност на земеделските стопанства и прави трудно набирането на оперативен капитал нужен за обезпечаване на оперативните разходи.

4. Насоки за подпомагане на младите земеделски производители

За подобряване на резултатите от осъществяваната стопанска дейност, както и за получаване на по-добър ефект от финансовото подпомагане на младите фермери са необходими допълнителни усилия насочени в следните направления:

➤ **Потребности за повишаване на конкурентоспособността**

В настоящите условия на ОСП, младите земеделски стопани у нас определят следните пречки за повишаване на конкурентоспособността – ограничен достъп до някои производствени ресурси и високи производствени разходи; недостатъчен оборотен капитал; ниска механизация на производството; ограничен достъп до пазара; конкурентния внос на земеделски продукти, както и често променящата се нормативна уредба; липсата на достатъчно опит в управлението на проектите финансирани по отделните мерки.

Основен лимитиращ фактор при увеличаване на размера на стопанството е наличната земеделска земя. Земеделските производители изтъкват, че цените на земеделската земя са се увеличили значително и дори с помощта на отделните мерки, които ги подпомагат те не могат да си позволят да закупят такава. Арендуването на земеделска земя също е затруднено поради дългите срокове на арендни договори, които се изискват за получаване на финансова помощ по отделните мерки. Според земеделските производители процедурата по наемане на общинска земя е тромава. Големите зърно производители конкурират малките земеделски стопанства в т.ч. и младите фермери относно стопанисването на поземлените ресурси в сектора. Поради недоброто състояние на напоителните системи в отрасъла, достъпа до водни ресурси, нужни за земеделското производство е ограничен. Високите такси за напояване (от 20 до 50 лв./дка) увеличават производствените разходи и понижават конкурентоспособността на земеделски стопанства. Един от вариантите е използването на сондажи и чрез гравитачно напояване да се обезпечи производството. Тази алтернатива изисква допълнителни инвестиционни разходи (за сондаж), както и познаване на нормативната уредба, регламентираща този вид дейност. От друга страна гравитачното напояване води до по-висока заплевеленост и увеличаване на разходите за растително защитни препарати. Младите стопани нямат възможност да инвестират в създаване на

капково напояване или закупуване на напоителна техника поради липсата на достатъчно средства.

Съществуват и ограничения при достъпа до качествени растително защитни препарати и торове. Повечето земеделски производители нямат доверие към качеството на предлаганите от търговците препарати и торове. Ниската ефикасност на тези препарати, води до по-честата им употреба, а това рефлектира върху производствените разходи. Търговците често хитруват и отказват да издават фактури на земеделските производители, които после не могат да декларират тези разходи. Ниските нива на доход, както и постигане на финансова стабилност с изключително собствени средства обективно ограничават разполагаемите финанси на малките земеделски стопанства, необходими за инвестиции и структурно развитие. Банковият сектор има високи изисквания относно обезпечаването на земеделските кредити и по този начин ограничават достъпа на земеделските производители до кредитен ресурс. Това е и основната причина младите фермери да не правят инвестиции в закупуването на специализирана техника и прикачен инвентар. Друг критичен фактор за успешното развитие на младите земеделски производители е достъпа до пазара на земеделска продукция. Земеделските производители споделят, че този пазар изключително се доминира от прекупвачи, които определят ниски нива на изкупните цени за да може да извличат по-висока печалба от дейността. Друг фактор, който определя по-ниски изкупни цени е конкурентни внос на земеделска продукция.

Идентифицираните по-горе нужди на младите земеделски стопани налагат да се предприемат следните важни решения:

- ефективен държавен контрол върху дейността на доставчиците на ресурси и търговците на земеделска продукция;
- работещи държавни гаранции за отпускане на кредит за нуждите на малките земеделски стопанства, както и създаването на условия за създаване на взаимоспомагателни кредитни, гаранционни и застрахователни фондове;
- по отделните мерки да има повече авансови плащания и да се увеличи размера на тези плащания;
- по облекчен режим за младите земеделски производители, искащи да арендуват общинска земя;

- по-ясно представяне на правилата за кандидатстване по отделните мерки, необходимите документи и изисквания да се уточняват предварително;
- държавна подкрепа при наемането на допълнително работна ръка в стопанствата;
- мярката за подкрепа на младите фермери има социални функции и води до много полезни вторични ефекти. Изхождайки от резултатите по приложението на мярката е необходимо да се разшири бюджета ѝ в бъдеще, да се увеличи размера на подпомагане и успоредно с това да се облекчи режима по кандидатстване по мярката;
- насърчаване на изграждането на местни земеделски тържища, на които правото да продават земеделска продукция имат само регистрираните земеделски производители;
- насърчаване на местните преработвателно предприятия да работят с местни суровини;
- да се увеличи капацитета на Националната служба за съвети в земеделието с оглед да се отговори на очакванията на младите стопанства за предоставяне на повече консултантска помощ.

➤ Потребности от иновации

Основните нужди на младите земеделски производители в областта на иновациите са: нуждата от актуална пазарна информация; осигуряване на повече достъп до нови технологии и знание. Земеделските производители проявяват основен интерес към биологичното производство. Преминването от конвенционално към биологично производство от страна на малките стопанства се ограничава от високите разходи за сертифициране, високите цени на растително защитните препарати и торовете, които са позволени да се използват в този вид производство, както и ниската информираност относно тенденциите на пазара. Друг лимитиращ фактор е липсата на опит и знание в изграждането на биологично производство. Преодоляването на тези пречки изисква следните стъпки:

- субсидиране на разходите за сертифициране на биологичното производство в малките стопанства;
- изграждане на система за актуална пазарна информация. На практика има такава система и това е Системата за агропазарна информация (САПИ), но тя реално не

функционира и не е популярна сред земеделските производители като информационен източник;

- насърчаване на технологичния трансфер от научните организации към малките земеделски стопанства, чрез структурите на Националната служба за съвети в земеделието, които могат да бъдат свързващото звено между науката и производството;
- насърчаването на създаването на местни структури между университети и земеделски стопанства за създаването и изпитването на нови продукти и технологии;
- популяризиране на биологичното производство, като успешна форма на земеделски бизнес;

➤ Потребности при управление на риска

Основни източници на риск за младите фермери са природните бедствия, нестабилните пазарни цени, финансовия риск, както и кражбите на земеделска продукция. Като цяло земеделските производители не дават приоритет на управлението на риска в управлението на цялостната дейност на стопанството, но отчитат важността му. Използването на застрахователните организации при споделянето на посочените рискове от земеделската дейност не е популярна мярка. Причини за това са: ниското доверие от страна на земеделските производители към дейността на тези организации, високите застрахователни разходи както и слабия интерес на застрахователните организации да налагат предлаганите от тях застрахователни продукти в сектор земеделие. При управлението на риска е необходимо да се предприемат следните подпомагащи действия:

- по-високи нива на субсидиране на застрахователните премии;
- по-висока активност от страна на застрахователните организации при споделяне на риска в земеделската дейност;
- да се създадат взаимоспомагателни гаранционни и застрахователни фондове с активното участие на държавата;
- насърчаване на кооперирането сред земеделските производители при пласмента на продукция;
- създаване на съвместни структури сред местното население за охрана на стопанствата;

➤ Потребности за прилагане на маркетинг стратегия

Младите земеделски стопани на практика не изпълняват маркетингови функции. Тази функция е сведена до търсене на ефективни начини за пласмент на продукцията в най-кратки срокове. Причина за това са непознаването на маркетинговия подход като ефективен подход при управлението на стопанството, както и невъзможност да се правят маркетингови разходи. Основни пречки при изпълняване на маркетинговите функции са: усложняването на управлението на стопанството; малкия обем производство, който не предполага маркетингови функции, а повече търговски умения при пласирането на продукцията; липсата на реално функциониращи земеделски тържища в близост; наличието на сив сектор; невъзможност да се стандартизира произвежданата продукция.

Основни мерки, които е необходимо да се предприемат за да се насърчи маркетинга на младите земеделски производители са:

- насърчаването на изграждане на маркетингови кооперативи;
- създаването на местни земеделски тържища;
- създаване на стандартни договори за продажба на земеделска продукция със задължителни елементи като срокове на доставка, количества продукция и изкупни цени;
- въвеждане на стандарти за качество на земеделската продукция;
- въвеждане на къси хранителни вериги и вертикална интеграция с преработвателните предприятия.